

MUUSIKALUGU AINEKAVA (175.t)

AINEKAVA EESMÄRK

- Õpetada õpilastele teadlikult muusika kuulamist
- Ergutada soovi ja huvi muusikat kuulata ning arendada oskust seda emotsionaalselt tajuda
- Tutvustada erinevaid vorme ja žanre muusikaliste teoste abil
- Oskust lahti mõtestada erinevate ajastute heliloojate loomingut
- Rikastada süvenenumalt õpilaste muusikaelamusi
- Oskust kasutada muusikalisi termineid
- Õpetada erinevate instrumentide ehitust ja tämbreid ning oskust neid ära tunda

Põhiõppe õppekoraldus

Muusikaloo(*rühmatund*) on õppeaine, mis on kõikide pillide jaoks kohustuslik alates kolmandast klassist

Õppeaja kestvus on 5 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas.

Tunni pikkus on 45 minutit, tunnid toimuvad 1 kord nädalas.

Põhiõppes korraldatakse õppeprotsessi astmeliselt:

- noorem aste III-IV õppeaasta
- vanem aste V-VI õppeaasta

Noorema astme ja vanema astme lõpetamisel on arvestused

ÕPPESISU

- Ainekava on Eesti-keskne.
- Mitte-eeslastest õpelastele soovitatakse oma (rahvus) kultuuriseltside toetusel korraldada täiendavaid tunde (kursusi).
- Nooremas astmes alustatakse eesti rahvalaulude, pillilugude ja tantsudega. Ka teiste teemade puhul on ette nähtud olulisel määral "eestimaist".
- Kogu muusikaloo kursuse jooksul soovitatakse iga tunni alustuseks vähemalt 5 minuti jooksul vestelda kodukandi ja kogu Eesti muusikaelust (muusikauudistest), milles saab otstarbekalt ära kasutada helisalvestusi, videokatkendeid, muid illustratsioone.
- Vanemas astmes on iga teema juures võimalik tõmmata paralleele Eestis toimuvaga, paiguti saab näidata otseseid seoseid. Sel viisil toimides võime ainekava nimetada rahvuslikuks.

NOOREM ASTE

Noorema astme materjal ei ole esitatud selle läbivõtmine järjekorras. Õpetajale on jäetud vabaduse järjestada (ja ühitada) teemasid nii nagu kohalikud tingimused (rühmade koosseis, õppeabinõude muretsemise ajastamine, õpetaja eelistused jms.) dikteerivad. Muusika valimine on jäetud täies ulatuses õpetaja maitse ja võimaluste valdusse.

- III ja IV õppeaasta

Sissejuhatav teema. Muusikaloo sisu, selle koht kooli teiste õppeainete hulgas. Muusikaline heli. Heli omadused. Heli teekond tekkimisest kuulajani. Akustika aabitsatõed. Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, register, kooskõla (harmoonia), faktuur.

Eesti rahvusmuusika. Vanem ja uuem rahvalaul. Rahvapillid ja pillilood. Rahvatantsud.

Vokaalmuusika. Laulud. Rahvalikud laulud. Pop– laulud. Ansamblid. Koorid. Nende koosseis.

Instrumentaalmuusika. Sümfooniaorkestri pillid partituuri järjekorras. Pillirühmadest moodustuvad ansamblid (puupuhkpilli kvartett jne.). Kokkuvõtteks, partituuri järjekorra kinnistamiseks *B. Britteni variatsioonid Purcelli teemale*. Orel ja klaver (kaks kuningat). Süntesaator (kas kroonprints?). Pillid, mida tavaliselt sümfooniaorkestri põhikoosseisus ei esine. Instrumentaalansamblid ja orkestrid.

Programm – muusika

S. Prokofjev. Petja ja hunt.

C. Saint – Saëns. Loomade karneval.

A. Marguste. Punane raamat.

A. Vivaldi. Aastaajad.

E. Grieg. Süit Peer Gynt.

M. Mussorgski. Pildid näituselt.

Helitööde ülesehitus. Kuulamisülesannete kasutamise meetodika omandamine. Ühe- ja kahejaoline ülesehitus. Kolmejaoline vorm. Liht- ja liitvorm (kahe- ja kolmeosaline). Variatsioonid. Rondo.

Tantsud. Ajaloolised tantsud: pavaan, galjard, braanl; menuett, gavott, ekossees; polonees, masurka, krakovjakk, polka, booloro, tšaardaš, valss, habaneera, tango. Tantsusüit. Aasia, aafrika, ladina – ameerika rütmid. Peotantsud. Kaasaegsed tantsud. Ballett.

Lavamuusika. Muusika sõnalavastuses. Ooper. *Rock-* ooper. Operetid. Muusikal.

VANEM ASTE

V ja VI õppeaastal antakse ülevaade muusika arengust keskajast meie sajandini. Liigestuse aluseks on stiilid. Iga stiiliperioodi esindaja(i)ks on valitud helilooja(d), kes ainekava koostajate arvates on kõige enam mõjutanud muusika edaspidist arengut või kelle teosed on ajaproovile enim vastu pidanud.

Et muusika kuulamiseks jääks rohkem aega, tuleks heliloojate elulugudest esile tuua ainult (algõpetuse tasandil) oluliseimat. Ainekava ei ole nimetatud õpilaste repertuaaris leiduvaid palu.

Loetletud heliteostest teeb õpetaja oma valiku või asendab teistega, olenevalt konkreetse rühma tasemest või fonoteegi võimalustest.

- V õppeaasta

Keskaeg. Romaani ja gooti stiil. Gregooriuse laul. Varajane mitmehäälsus. Organum, motett. Rüütlilaul. (Kasutada T. Siitani koostatud kassette ja konspekte).

Renessanss. Ajastu üldiseloostus, võrdlus keskajaga. Uued ilmalikud laulužanrid: ballata, madrigal. Pime muusik Firenzest Francesco Landino. Madalmaade koolkond, selle

tähtsus polüfoonilise muusika arengus. Tähtsamad esindajad. Renessansi ajastul kasutatud pillidest.

Barokk. Ajastu üldiseloostus, võrdlus renessansiga. Muusika iseloostus, tähtsamad žanrid.

Johann Sebastian Bach. Inventsioonid, prelüüdid ja fuugad (HTK). Oreliteosed. *Passacaglia ja fuuga c- moll. Orelitokaata ja fuuga d- moll.*

Concerto grosso mõiste. *Brandenburgi kontserdid.* Vokaalmuusika. Mõni aaria või kantaadi osa.

Klassitsism. Üldiseloostus. Uue helikeele võrdlus barokiga. Uued žanrid.

Joseph Haydn. Sümfoonia mõiste ja ülesehitus. Sonaat allegro vorm. Instrumentaalkontsert. Keelpillikvartett. *Sümfoonia nr. 103 Es- duur. Kontsert trompetile ja orkestrile Es- duur. Divertiment op. 3 nr. 5 F- duur.*

Wolfgang Amadeus Mozart. Imelapse periood. *Sümfoonia nr. 40 g- moll. Klaverisonaat k. 331 A- duur. Serenaad "Väike öömuusika".* Ülevaade ooperiloomingust. *Katkendid ooperitest "Figaro pulm", "Don Giovanni", "Võluflööt".* Reekviemi mõiste. *Osad "Reekviemist" (nr. 1 "Requiem", nr. 2 "Dies irae", nr. 7 "Lacrymosa").*

Ludvig van Beethoven. Helikeele erinevus võrrelduna Haydni ja Mozarti loominguuga. *Klaverisonaat op. 13 nr. 8 c- moll "Pateetiline". Klaverisonaat op. 27 nr. 2 cis- moll "Kuupaiste". Klaverisonaat op. 57 nr. 23 f- moll "Appassionata". Sümfoonia nr. 5. Sümfoonia nr. 9 (katkend sümfoonia lõpust – kooriga).*

- VI õppeaasta

Romantism. Romantismi põhijooned kõikides kunstides.

Franz Schubert. Laululoostus. *Laulud "Forell", "Muusikale", "Ave Maria". Ballaad "Metshaldjas".* Laulutsükliid. *Kaunis Möldrineiu ("Rändamine", "Kuhu", "Kütt", "Mölder ja oja").* *Talvine teekond ("Pärnapuu", "Kevadunelm", "Post", "Vares", "Leierkastimees").* Klaverimuusika. *Valsid, muusikalised hetked, marsid.* Kammermuusika. *Kvintett klaverile, viiulile, vioolale, tšellole, kontrabassile D- duur op. 114 ("Forellkvintett").* Sümfooniad. *Sümfoonia nr. 8 ("Lõpetamata") 1. osa.*

Fryderyk Franciszek Chopin. Etüüdid. *Etüüd op. 10 nr. 3 E- duur, nr. 12 e- moll. Etüüd op. 25 nr. 1 As- duur. Prelüüdid. Prelüüd op. 28 nr. 15 Des- duur, op. 28 nr. 4 e- moll.* Poloneesid. *Polonees op. nr. 1 A- duur, op. 53 A- duur.* Masurkad. *Masurka op. 67 nr. 4 a- moll, op. 68 nr. 3 F- duur.* Valsid. *Valss op. 67 nr. 2 Cis- duur, op. 64 nr. 1 Des- duur.*

Robert Schumann. Klaverimuusika. *Klaveripalade tsükkel "Karneval" ("Eusebius", "Florestan", "Chiarina", "Davidsbündlerite marss").* *Klaveripalade tsükkel "Lastestseenid" ("Unistus").*

Ferenc Liszt. Klaverilooming. *Mefisto – valss. Nokturn "Armuunelmad". Etüüd nr. 2 "Gnoomide ringmäng".*

RAHVUSROMANTISM

Norra muusika. Norra rahvusmuusika.

Edvard Grieg. Klaveripalad. Orkestrimuusika. *Lüüriline süit op. 54 (Norra talupoja marss)*. Muusika H. Ibseni draamale "Peer Gynt". Kontsert klaverile ja orkestrile a- moll.

Soome muusika. Soome rahvalaul. Seos eesti muusikaga. "Hümn". "Porilaste marss". Einojuhani Rautavaara "Cantus aretius" 3. osa "Luigelend".

Jean Sibelius. Sümfooniline poem "Finlandia". "Kurb valss". Sümfoonia nr. 2 IV osa. Süit viulile ja keelpilliorkestrile III osa "Suvel".

Rootsi muusika. Rootsi rahvamuusika. Rahvuslik pillimuusika.

Hugo Alfven. Rootsi polka (*Polka från Roslagen*). Karjasetüdrukku tants. Rootsi rapsoodia nr. 1.

BALTIMAADE MUUSIKA

Läti muusika. Läti rahvamuusika. Piirialade rahvalaulude sarnasus. Cimze seminari osa eesti muusikakultuuris. Ühislauluvara.

Alfred Kalniņš

Leedu muusika. Sutartines kui kogu maailma ulatuses ainulaadne nähtus.

Mikalojus Čiurlionis. Helilooja ja kunstnik. Sümfooniline poem "Mets". Sümfooniline poem "Meri".

VE NE MUUSIKA

Rahvalaulust Glinkani.

Mihhail Glinka. Orkestrimuusika. Sümfooniline fantaasia "Kamarinskaja". Kontsertavamängud "Aragoni hota", "Õö Madridis". Ooperid. Ooperi "Ruslan ja Ljudmilla" avamäng.

Vene muusikaelu 19. saj. II poolel. Võimas rühm.

Aleksander Borodin. Ooper "Vürst Igor". Polovetside tantsud. Sümfoonia nr. 2 h- moll "Vagilassümfoonia" I osa.

Modest Mussorgski. Laulud "Kirp", "Hällilaul Jeromškale". Klaveripalade tsükkel "Pildid näituselt".

Nikolai Rimski-Korsakov. Sümfooniline süit "Šeherezade". Ooper "Muinasjutt tsaar Saltanist", ("Kimalse lend").

Pjotr Tšaikovski. Klaveripalade tsükkel "Aastaajad" (2 – 3 pala). Kontsert klaverile ja orkestrile nr. 1. Sümfooniad. Sümfoonia nr. 5. Ooperid. Ooper "Jevgeni Onegin" (sissejuhatus, Tatjana ja Olga duett, Tatjana kirjastseen, Onegini aaria). Balletid. Numbrid ballettidest "Pähkclipureja", "Uinuv kaunitar", "Luikede järv".

Sergei Prokofjev. Balletid. Ballett "Romeo ja Julia" ("Tütarlaps Julia", "Montecchi ja Capuletti", "Rüütlite tants"). Sümfooniad. Sümfoonia nr. 1 ("Klassikaline"). Sümfoonia nr. 7 ("Noorte").

Dmitri Šostakovitš. Prelüüdid ja fuugad. Sümfoonia nr. V. Filmimuusika. (Romanss filmist "Kiin").

- VII õppeaasta

Eesti rahvusliku muusikakultuuri tekkimine 19. saj. keskel. Laulu- ja mänguseltsid, nende osatähtsus koorilaulu arengus.

Esimesed üldlaulupeod. **J. W. Jannseni** tegevus I üldlaulupeo organiseerimisel. Lõhe klerikaalse ja demokraatliku rahvusliku liikumise leeri vahel. Laulupidude repertuaar, kunstiline külg ja nende tahtsus eesti muusikas.

Eesti rahvusliku heliloomingu teerajajad. **A. Kunileid, A. Thomson, Fr. Säebelmann, K. A. Hermann.** Nende elu ja looming.

Esimesed professionaalse haridusega heliloojad **J. Kappel, M. Härma, K. Tüرنpu.** I sümfooniaorkestri loomine 1900. a. **A. Läte** poolt. Tema looming ja muusikaline tegevus sajandialguse Tartus.

Esimesed kompositsioonialase eriharidusega heliloojad **R. Tobias** ja **A. Kapp.** Nende osa eesti sümfoonilise muusika arendamises. (*Avamängud "Julius Caesar" ja "Don Carlos"*). Esimene eesti klaverikontsert. R. Tobiase "*Kontsertpala*". Esimesed oratooriumid (R. Tobiase "*Joonase lähetamine*" ja A. Kapi "*Hiob*").

Põhjamaise helikeele taotlused **H. Elleri** instrumentaalmuusikas. (*Sümfooniline poeem "Koit"*). Tema viiuli- ja klaveripalad.

E. Tubin – Eesti suurim sümfonist, esimese eesti balleti "Kratt" looja. (Katkend mõnest sümfooniast ja *balletist "Kratt"*.)

Rahvusliku koorilaulu areng - **M. Saar** ja **C. Kreek.** Rahvusviiside arendusvõtted nende koorilauludes. Näited M. Saare klaveripaladest ja soololauludest. Vaimulikud rahvaviisid C. Kreegi loomingus. Katkend "*Eesti reekviemist*".

Rahvusmuusika kasutamine **V. Tormise** muusikas. Võrdlus M. Härma, M. Saare ja C. Kreegiga. Näited – "*Eesti kalendrilauludest*", "*Ingerimaa õhtud*" jm.

Uute muusikaväljendusvahendite areng 1960. aastate instrumentaalmuusikas:

NEOKLASSITSISM (**E. Tamberg** "*Concerto grosso*", **J. Rääts** "*Kontsert kammerorkestrile*", A. Pärt "*Partita*").

KOLLAAŽ (A. Pärt "*Kollaaž BACH*").

ALEATOORIKA (**J. Koha** "*Rondo*").

DODEKAFOONIA (A. Pärt "*Nekroloog*").

A. Pärdi loomingu kaks perioodi.

Uusi jooni XX saj. II poolel sündinud heliloojale loomingus. **L. Sumera, E.-S. Tüür jt.**

Ülevaade eesti ooperi arengust. **E. Aav, E. Kapp, V. Kapp, G. Ernesaks, E. Tamberg.**